

Informacinė lenta Vytoğalos gyvenvietės centre

VYTOĖGALA

GINTAUTAS ČIŽIŪNAS
Danutės MUKIENĖS nuotraukos

Apie 5 km į vakarus nuo Upynos – Vytoğalos gyvenvietė, priklausanti Upynos seniūnijai. Ji yra šalia kelio Šilalė–Skaudvilė, į vakarus nuo Gebenės upelio ištakų. Nuo Naujojo Obelyno iki Vytoğalos – 4 km, nuo Vaitimėnų ir Ringalių – 3 km, nuo Varsėdžių – 5 kilometrai.

Vytoğalos nepravažiausi nesustojęs, nes tiek vienoje, tiek kitoje

centrinės gatvės pusėje dėmesį patraukia paminklai ir informacinės rodyklės, rodančius kelią į svarbius šio krašto kultūros paveldo objektus.

Jos centre, vienoje kelio pusėje, – didelė medinė geltonai dažyta dviejų aukštų tradicinė šių kraštų koplytėlė, o kitoje, netoli autobusų stoties, stovi paminklinis akmuo, kuriuo įamžintas Vytoğalos pradžios mokyklos įkūrėjo, keliautojo, pedagogo, žurnalisto Mato Šalčio (1890–1940) atminimas. M. Šalčius, gyvendamas Vytoğaloje, yra redagavęs žurnalą „Mokykla“. Už tai, kad aktyviai dalyvavo tautiniame judėjime, M. Šalčius 1913 m. carinės Rusijos valdžios nurodymu buvo atleistas iš darbo Vytoğaloje.

Prie to paties kelio stovi ir Atgimimo metais atstatytas 1928 m. čia iškilęs, o 1969 m. nugriautas paminklas, kuriuo įamžintas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmetis. Pirmojoje šio kryžiaus vietoje dabar – 1969 m. pastatytas paminklinis akmuo, kuriuo pažymėta „Lituanica“ skrydžio didvyrio Stasio Girskio-Girėno gimtinės vieta. Šalia auga ažuolai.

Šias apylinkes daug metų garsino ant didžiulio akmens stovėjusi trijų aukštų koplyčia. Ji buvusi pastatyta už gyventojų surinktas lėšas. Rusų valdžia leidimo jai statyti nebuvo davusi. Vėliau vietoje jos buvo pastatyta Lietuvos nepriklausomybei skirtas paminklinis kryžius, o koplytėlė perkelta į kapines. Kaime dėmesį patraukia ir 1900 m. pastatytas Čepų šeimos koplytstulpis.

Daugiausia lankytojų dėmesio sulaukia gražiai tvarkomas Vytoğalos kaime gimusio „Lituanica“ skrydžio didvyrio lakūno Stasio Girėno (tikroji pavadrė Girskis, 1893–1933) muziejus, priklausantis respublikiniam Lietuvos aviacijos muziejui.

1988 m. atstatytame gyvenamajame Girskių name mus pasitiko jauna, energinga muziejininkė, kuri kartu su kolegomis ruošėsi tą dieną planuotam muziejaus renginiui, tačiau, nežiūrint to, suskato pradėti įtaigiai pasakoti apie S. Girskį, ekspoziciją ir sodybą. Čia

Iš kairės: paminklas Matui Šalčiui Vytoğaloje, atstatyto Girskių namo fragmentas. Apačioje – Vytoğalos gyvenvietė

1990 m. atstatytas Lietuvos nepriklausomybės 10-mečiui skirtas paminklas Vytogalos centre. Meistras K. Lovčikas

gražiai aptarnaujamos ne tik ekskursijos, bet ir pavieniai lankytojai.

Muziejaus memorialinė ekspozicija yra papildyta Žemaitijos regiono etnografiniais eksponatais.

„Lituanica“ didvyrių biografija daugeliui lietuvių gerai žinoma, tačiau, jei jau kalbame apie S. Girskį, verta prisiminti keletą jo svarbiausių gyvenimo įvykių. Gimė jis Vytogaloje. Pakrikštytas buvo Upynos bažnyčioje. Tarnavo Amerikos karo aviacijoje, vėliau lankė skraidymo mokyklą ir tapo patyrusiu lakūnu. 1927 m. susipažino su Steponiu Dariumi ir po kurio laiko kartu su juo pradėjo rengtis tuo metu mažai įtikėtinam, rizikingam „Lituanica“ skrydžiui. 1933 m. Darius ir Girėnas, įveikę Atlantą, žuvo ties Soldinu. S. Girskio palaikai palaidoti Kaune. Išsamiau apie skrydį ir jo herojus pasakoja muziejuje veikianti gana išsami ekspozicija.

Be S. Girskio, Vytogalos kraštą yra garsinę ir daugelis kitų iškilų visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjų, tarp kurių yra ir aktorius Kazimieras Šliogeris, kraštotyrininkė Marijona Čilvinaitė, kunigas Benediktas Sugintas, profesorius Jonas Elvikis.

Na o pabaigai – keletas sakinių apie svarbiausius Vytogalos istorijos įvykius.

(Nukelta į 32 p.)

Atstatytame Girskių name veikia Stasio Girėno memorialinis muziejus

Vytogalos gėlynai

Stasio Girėno memorialinio muziejaus ekspozicijos fragmentas

(Atkelta iš 31 p.)

Vytogalos kaime yra senkapis, Maro kapeliais vadinamas. Čia yra rasta I-ojo tūkstantmečio radinių. Šiose kapinėse buvo laidojami ir XVIII a. pradžioje per marą mirę kaimo gyventojai. 1850 m. ant šių kapinių pastatyta koplytėlė.

Vytogala rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėta 1562 m. (Karšuvos valsčiaus inventoriuje). Tuo metu ji priklausė Obelyno vaitystei, čia gyveno 44 šeimos, buvo 40 valakų dirbamos žemės.

Seniausios žinios apie Vytogalos dvarą išlikusios iš 1588 metų. 1709–1711 m., per maro epidemiją, kaimas buvo visiškai ištuštėjęs – mirtis čia neaplenkė nė vieno gyventojų.

1738 m. inventoriuje rašoma, kad Vytogaloje buvo 3 naujakuriai.

1775 m. Vytogaloje buvo 20 sodybų.

1870–1871 m. Vytogalos dvaras padalintas sklypais.

1887–1902 m. Vytogaloje veikė slapta lietuviška mokykla, kuriai vadovavo mokytojas Vincentas Bružas.

1912 m. kaimas pradėtas skirstyti į vienkiemius.

1923 m. čia buvo 312 gyventojų, 58 sodybos.

Vytogalos kaimo koplytėlė

NAUJASIS OBELYNAS

JURGIS
ŽELVYS
Danutės MUKIENĖS
nuotraukos

Naujasis Obelynas – nedidelė prie kelio iš Vytogalos į Šilalę ir apie 2 km nuo Akmenos upės susiformavęs kaimas. Sovietmečiu čia pastatyta nemažai Alytaus surenkamų namų. Pagrindinis kultūros ir švietimo centras kaime dabar – gražiai tvarkoma Obelyno pagrindinė mokykla. Yra gyvenvietėje ir biblioteka, paštas.

Šalia Naujojo Obelyno – Senojo Obelyno kaimas. Anksčiau, iki XX a. pradžios, šiose plačiose apylinkėse būta vieno kaimo – Obelyno. Ši gyvenvietė labai sena – jo teritorijoje surasta I–IV a. (anksatyvo geležies amžiaus) archeologinių radinių.

Seniausi rašytiniai šaltiniai apie Obelyną išlikę iš XVI a. – apie jį pasakojama 1562 m. Karšuvos valsčiaus inventoriuje. Iš jo ir išlikusių vėlesnių dokumentų sužinome, kad Obelynui anuo metu priklausė didelė žemės teritorija ir tai buvo Karšuvos valsčiaus centras. Obelyno kaimo vietoje dabar yra 6 kaimai. Tai Naujasis Obelynas, Negėriai, Pabremenis, Pakoplyčis, Rusų Obelynas ir Senasis Obelynas. Daug medžiagos apie šių kaimų istoriją surinkta ir eksponuojama nuo 1988 m. veikiančiame Naujojo Obelyno pagrindinės mokyklos kraštotyros muziejuje.

Senasis Obelynas apie 1 km į kairę yra nutolęs nuo Akmenos ir tiek pat nuo Naujojo Obelyno. Jame dunkso kapinynas. Rusų Obelynas – apie 1 km į pietus nuo Senojo Obelyno. Taip ši vietovė pradėta vadinti po to, kai čia po 1863 m. sukiliimo buvo įkurdinti 57 rusų tautybės gyventojai. Šiandien atskiros rusų bendruomenės šioje Obelyno kaimo teritorijoje jau nėra – laikui einant rusai asimiliavosi su vietiniais gyventojais žemaičiais.

Pakoplyčis – į šiaurės vakarus nuo Naujojo Obelyno. Pabrėmeno kaimas – kairiajame Bremenos upeliuko krante, į pietryčius nuo Naujojo Obelyno. Negėriai – dešiniajame Bremenos upeliuko krante, į rytus nuo Naujojo Obelyno. Visi paminėti kaimai nuo Naujojo Obelyno išsidėstę 1 km spinduliu.

Paminklas „Ačiū, Viešpatie, kad globoji mus“ Naujojo Obelyno gyvenvietėje

Viršuje ir keirėje –
Naujojo Obelyno
pagrindinė mokykla ir
jos gėlynai,
dešinėje –
stogastulpis prie
Naujojo Obelyno
pagrindinės mokyklos

1938 m. Senajame Obelyne šalia 1930 m. Vytauto Didžiojo mirties 500 metų sukakties proga pasodinto ąžuolo buvo pastatytas kryžius. Lietuvos Atgimimo metais – 1989-aisiais – jis atstatytas ir spalio 8 d. iškilmingai pašventintas.

XX a. 3 deš. (1923 m.) Naujajame Obelyne buvo 137, gyventojai, Senajame Obelyne – 102. 2005 m. Naujajame Obelyne nuolatinių gyventojų buvo 337.

Obelyno pagrindinė mokykla veikia nuo 1985 m. rugsėjo 1 dienos. 1986 m. ji reorganizuota į devynmetę mokyklą, o 1998 m. – į dešimtmetę. Dabar joje mokosi apie pusantro šimto vaikų, dirba daugiau negu 20 pedagogų.

Kelias iš Naujojo Obelyno į Balsius